

Биков В.Ю. Дистанційна навчання // Енциклопедія освіти України / Акад. пед. наук України; Головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 191 – 193.

Дистанційне навчання

Дистанційне навчання (ДН) – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово й переважно екстериторіально (на відстані, яка не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, коли учасники територіально перебувають за межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою).

Залежно від характеру організації навчальних комунікацій між учасниками навчально-виховного процесу та організаторами освіти і способу побудови комунікаційного каналу навчального середовища (транспортної системи доставки навчальних об'єктів) розрізняють традиційне ДН (заочна форма навчання) і електронне дистанційне навчання (далі – е-ДН).

Традиційне ДН – різновид ДН, за яким учасники і організатори навчального процесу здійснюють взаємодію переважно асинхронно у часі, значною мірою, використовуючи як транспортну систему доставки засобів навчання та ін. інформаційних об'єктів системи поштового, телефонного або телеграфного зв'язку.

Е-ДН – різновид ДН, за яким учасники і організатори навчального процесу здійснюють переважно індивідуалізовану взаємодію як асинхронно, так і синхронно у часі, переважно і принципово використовуючи електронні транспортні системи доставки засобів навчання та ін. інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Інтернет/Інтранет, медіа навчальні засоби та інформаційно-комунікаційні технології.

У вітчизняній і особливо в зарубіжній літературі системи мережевого е-ДН називають також системами чи мережами розподіленого навчання (Distributed Learning Network, Distributed Learning System), або просто

розподіленим навчанням (Distributed Learning). Зазвичай, ці терміни вживаються як синоніми навіть у межах єдиного тексту.

Спираючись на зазначені характерні риси і принципи побудови е-ДН, можна вказати на такі його специфічні якісні властивості.

1. Гнучкість і адаптованість навчального процесу до потреб і можливостей учнів. Ті, хто навчаються, в основному не відвідують регулярних занять, організованих за традиційною формою (лекцій, семінарів та ін.), а працюють у зручній (як для викладача, так і для учня) для такої роботи час у зручному місці й зручному темпі, що надає великі переваги для тих, хто бажає продовжити освіту без відриву від виробництва, навчатись у певному навчальному закладі, у певного педагога, вченого, коли реальні можливості для цього відсутні та ін.

2. Модульність побудови навчальних програм. В основу програм ДН покладений модульний принцип. Це дозволяє з переліку незалежних курсів-модулів формувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним або груповим (наприклад, для персоналу окремої організації) потребам тих, хто навчається, враховувати вимоги корпоративної культури та ін.

3. Нова роль викладача. При е-ДН спектр функцій, які виконує викладач (якого називають тьютором), змінюється: деякі відомі функції (що притаманні і традиційним формам навчання) стають домінуючими (наприклад, координація навчально-пізнавального процесу, коригування курсу, який викладається, керівництво навчальними проектами, перевірка поточних завдань та ін.), а деякі виникають як нові (наприклад, консультування навчальними групами взаємопідтримки, допомога учням у їх професійному самовизначенні та ін.).

4. Спеціальні форми контролю якості навчальних досягнень. У системах е-ДН поряд з традиційними формами контролю якості освіти застосовуються і дистанційні (співбесіди, практичні, курсові та проектні роботи, екстернат, робота в середовищі комп'ютерних інтелектуальних тестових систем та ін.)

5. Використання базової і спеціалізованих комунікативних технологій підтримки взаємодії суб'єктів процесу е-ДН. Визначальною технологічною ланкою в системах е-ДН є технології телекомунікацій та їх транспортна основа.

6. Використання спеціалізованих засобів навчання. У системах е-ДН як найбільш сучасних освітніх системах використовуються засоби навчання, що відповідають останнім досягненням світової науки і техніки.

7. Використання спеціалізованих програмних засобів організаційної підтримки е-ДН. Специфіка організації взаємодії суб'єктів процесу е-ДН (учнів, тьюторів, організаторів е-дистанційного курсу, персоналу, що відповідає в навчальному закладі за загальну організацію е-ДН учнів за повними навчальними програмами), а також складність забезпечення якісного управління е-ДН при значній чисельності учнів спричинили необхідність створення і застосування в системах мережевого е-ДН спеціалізованих програмних засобів – інформаційних систем е-ДН.

8. Використання спеціалізованих форм організації навчальної діяльності та ІКТ орієнтованих педагогічних технологій. У процесі мережевого е-ДН переважно використовуються такі форми організації навчальної діяльності: спрямоване навчання (directed study), орієнтоване на самоосвіту учня, кероване навчання (instructor-led learning), яке здійснюється під керівництвом тьютора. Ці форми організації навчальної діяльності можуть застосовуватись як самостійно, так і в поєднанні одна з одною.

9. Використання стандартизованих процедур і протоколів взаємодії у мережевих системах е-ДН. Зважаючи на глобальні масштаби і міжнародний, екстериторіальний характер ринку освітніх послуг, що формується багатьма різними системами е-ДН, а також необхідність забезпечення сполученості та узгодженості функціонування і розвитку як окремих систем е-ДН, так і ринку розподіленого навчання в цілому, основні процедури і протоколи взаємодії у сіткових системах е-ДН стандартизуються.

10. Створення єдиного інформаційно-освітнього середовища підтримки функціонування і розвитку системи мережевого е-ДН. Типовою для багатьох країн ситуацією на початковому етапі створення системи мережевого е-ДН є неупорядкований, значною мірою спонтанний характер формування таких систем на рівні окремих ВНЗ.

11. Економічна ефективність. З економічної позиції, системи е-ДН, які побудовані на базі переважного використання електронних мережевих технологій підтримки взаємодії суб'єктів процесу е-ДН, є найбільш привабливими, особливо за великої кількості учнів.

Головні проблеми створення і впровадження системи е-ДН є комп'ютерно-технологічна, організаційно-управлінська, психолого-педагогічна, фінансово-економічна і нормативно-правова. Поряд з усвідомленням необхідності комплексного і збалансованого вирішення кожної з цих проблем слід виділити психолого-педагогічну, як таку, теоретичне і практичне вирішення якої сьогодні завданням найбільш складним, до необхідної межі не визначеним і тому належним чином не розв'язаним.

Для цього необхідно визначити відмінності у можливостях і обмеженнях, притаманних традиційним та е-дистанційним технологіям навчання. Важливо використати найбільш суттєві переваги е-дистанційних технологій, наприклад, екстериторіальність, синхронний і асинхронний режими взаємодії учасників навчального процесу (викладач – учень, учень – учень, учень – навчальна група); можливість використання кращих викладачів; одночасне з вивченням інших предметів практичне засвоєння інструментів ІКТ – створення додаткових умов для впровадження ІКТ в освітні системи та ін. досягти цієї мети – означає утвердити е-ДН як рівноправну форму отримання освіти в сучасних умовах суспільного розвитку, форму, яка забезпечує рівний доступ до якісної освіти широких верств населення, створити необхідні умови для реалізації в освітніх системах принципів відкритої освіти,

Література:

1. Биков В.Ю. Наукове забезпечення дистанційної професійної освіти: проблеми та напрямки досліджень // Професійна освіта: педагогіка і психологія. За ред.: І.Зазюна, Н.Ничкало, Т.Левовицького, І.Вільш. Україно-польський журнал. Видання II.. Видавництво: ЗАТ “ВПОЛ”, Київ-Ченстохова. – 2000.
2. Биков В.Ю. Дистанційні технології навчання в сучасній освіті // Проблеми сучасного підручника. – К., 2004.

3. Bykov V., Zhook Yr., Molodykh G/ Information research, application and education. – Sofia, 2005.
4. Кремень В.Г. Дистанційна освіта – перспективний шлях розв’язання сучасних проблем розвитку професійної освіти // Вісник Академії дистанційної освіти, 2003.
5. Основи дистанційного навчання / за ред. В.М.Кухаренко. – Харків, 1999.
6. Полат Е.С., Моисеева М.В. Дистанционное обучение. – М., 1998
7. Проект информационно-образовательной среды системы открытого образования. Государственный НИИ системной интеграции:
<http://domino.distera.ru>.